

Länsstyrelsen
Jämtlands län
Naturskydd
Göran Eriksson
063-146272

Beslut
Datum
2008-05-30

Dnr (anges vid skriftväxling)
511-3727-05

Beslut för bildande av Källberget - Storbergets naturreservat

Uppgifter om naturreservatet

Reservatets namn: **Källberget - Storberget**
Sitecode enligt
Natura 2000: SE0720390
Kommun: Strömsund
Län: Jämtland
Lägesbeskrivning: Området är beläget cirka 5.5 km nordost
Norr-Greningen och cirka 7 km sydväst Skyttmon

Foto: Göran Eriksson

Skötselområde A

Församling: Hammerdal
Topografisk karta: 19F6g
Naturgeografisk region: Norrlands vågiga bergkulleterräng (30a)
Fastigheter: Solberg 2:70/2:65
Markägare: 2:70 Staten genom naturvårdsfonden/2:65 Björn Häggdalen
Areal: 220 hektar, därav vatten 0.7 hektar
Förvaltare: Länsstyrelsen

Beslut	3
Syfte	3
Bakgrund (<i>beskrivning av naturreservatet</i>).....	3
Motivering (<i>motiv till skydd och prioriterade bevarandevärden</i>).....	4
Riksintresseområden enligt 3 och 4 kap, MB	6
Hotbild	6
Natura 2000	6
Ärendets beredning	7
Inskränkningar och föreskrifter	7
Skötsel och förvaltning	9
Föreskrifternas ikraftträdande	9
Brand	9
Jakt	9
Yttrande från remissinstanser	9
Kungörelse	9
Hur man överklagar	10

Beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsas med heldragen linje på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat, att särskilt skyddas och skötas för att bevara och ge möjlighet till utveckling av biologisk mångfald och för att tillgodose behov av områden för friluftslivet. Reservatet har den avgränsning som slutligen utmärks i fält.

Naturreservatets namn skall vara **Källberget - Storberget**

Syfte

Syftet med Källberget - Storbergets naturreservat är att bevara de värdefulla livsmiljöerna **Västlig taiga 9010, Näringsrik granskog 9050 och Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn 7140** (enligt EU:s naturtypsklassificering) med tillhörande naturliga processer och successioner, samt de växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa livsmiljöer, i gynnsamt tillstånd. Detta innebär att utbredningen av dessa naturtyper i framtiden minst ska motsvara nuvarande areal, vilket är av stor betydelse för t.ex. hönsfåglar och hackspettar enligt EU:s fågeldirektiv, kryptogamer, kärleväxter och vedlevande insekter. Syftet är även att genom tillgänglighet ge allmänheten möjlighet till friluftsliv och naturupplevelser som grundar sig på allemansrätten.

Syftet är även att i specifikt brandpräglade delområden initiera skötselåtgärder för att bibehålla den brandpräglade miljön och på sikt förbättra kvaliteten för arter knutna till tall. Åtgärderna är en viktig garant för att skapa detta substrat som annars riskerar att gå förlorat genom fri utveckling.

Syftet skall nås genom att:

- Initiera naturvårdsbränningar i brandpräglade bestånd.
- Fri utveckling gäller på övrig mark.

Syftet harmonierar även med det av riksdagen fastställda miljö kvalitetsmålet ” Levande skogar” om att brändernas påverkan på skogarna bibehålls”. Samma kvalitetsmål talar också om innebörden av att skogsekosystemets naturliga funktioner och processer upprätthålls samt att arealen äldre skog skall öka på landskapsnivå.

Bakgrund

Beskrivning av naturreservatet

Källberget - Storberget är ett varierat och i vissa delar starkt kuperat område med grandominerande svackor, lövrika lokar (småvatten) samt brandpräglade talldominerade åsbildningar och höjder. Stora delar av området har varit utsatt för ett flertal bränder, vilket kan ses på stubbar med brandljud från minst sex olika bränder. Spritt i området förekommer även kolade grova tallågor *Pinus sylvestris*. De brandpräglade områdena med äldre tallöverståndare är relativt hårt genomhuggna och utplockade och uttagen har bidragit till ett stort åldersglapp av stående skog men även för den döda tallveden. Ojämnheterna visar sig framför allt i klena torrakor och murkna relativt grova, äldre tallågor. De arter som ofta bekräftar närvaron av sådana äldre grova tallågor är fläckporing *Antrodia albobrunnea* VU*, gräddporing *Skeletocutis lenis* VU* och dvärgbägarlav *Cladonia parasitica* NT* som är funna på ett flertal lågor i området. Nyfallen död ved av tall förekommer dock nästan inte alls. Klena stubbar av tall tyder även på ett visst uttag av brännved från området.

Skogsstrukturen utgörs till övervägande del av tall i 100-års åldern med en undertill kommande olikåldrig yngre grangeneration. Bitvis är denna underväxt av gran riklig. Flertalet granar är i 50-70 års åldern och de äldsta runt 110-120 år. Denna grangeneration är ett resultat av senaste brand men även som en effekt av dimensionsavverkningar runt sekelskiftet. Tallens åldersspridning är svag och stora delar av objektet innehåller av tall företrädesvis i de äldsta och något yngre åldersklasserna. Tallöverståndare finns spridda i området och ett flertal av dessa kunde åldersbestämmas till cirka 250 år, den äldsta runt 300 år. De grövsta tallarna har brösthöjdsdiametrar runt 35-40 cm. Skogstypen varierar mestadels mellan frisk blåbärstyp *Vaccinium myrtillus* i sänkor och sluttningar och frisk till torr ristyp i höjdlägen. Bitvis är det svårvandrat beroende på den rikliga mängden större och mindre block. Andelen löv är sparsam och är rikligast i svackor tillsammans med gran och då företrädesvis av björk *Betula pubescens ssp. pubescens* men även enstaka asp *Populus tremula* och sälg *Salix caprea var. caprea* förekommer.

Den tydligaste kulturpåverkan man idag kan se är områdets föryngringsyta i sydligaste delen och här och var relativt grova avverkningsstubbar från dimensionshuggningarna i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Mängden sådana stubbar är dock måttliga till antalet. Även lumpad, både yxhuggen och sågad tall förekommer här och var och en del av dessa är mycket grova. På enstaka levande tallar förekommer fortfarande gamla stämplingsbläckor och dessa träd har av något skäl lämnats kvar. Dagens mängd av död ved är delvis rester av detta ingrepp och består av enstaka lämnade torrakor, kolade högstubbar och lumpade kolade stammar av tall. Fläckvis är förekomsten av dessa element rikligare. Gammal körväg korsar området i nord-sydlig riktning i sydsydvästra delen cirka 200 meter från rågången.

Områdets nordöstra del består av ett flertal mindre till varandra näraliggande lokar (småvatten). Lokarna kantas av översluten flerskiktad granskog med stående och liggande asp och sälg. Enstaka aspar är runt 45-50 cm i brösthöjdsdiameter. På enstaka asp förekommer bohål där större hackspett *Dendrocopos major* häckar. Hackspår finns även av tretåig hackspett *Picoides tridactylus* NT* på gran. Dessutom gjordes en observation av järpekull *Bonasa bonasia* i denna del.

Trots områdets karaktär som brandrefugie i denna del förekommer kolade stubbar ända fram till lokarna. Granen som kantar lokarna är uppskattningsvis i 120 års åldern. Den dominerande skogstypen runt lokarna är frisk blåbärstyp med inslag av högörter, lågörter och kranshakmossa *Rhytidiadelphus triquetrus*. Virkesförrådet är skattat till 270m³/ha med trädslagfördelningen 1-9-0. Delobjektet utgör en av pärlorna inom Källberget Storberget

Även om skogen har utsatts för dimensionsavverkningar och kontinuerliga brännvedsuttag innehåller området en tillräcklig heterogenitet och strukturell variation som gör det lämpligt att påbörja en restaurering för att på sikt återskapa en mer skiktad brandpräglad tallnurskog. För att snabba på och säkra en föryngring av tall men även en framtida försörjning av död ved måste inom kort en ny störning initieras.

Motivering

Motiv till skydd och prioriterade bevarandevärden

Efter tidigare dimensionsavverkningar har Jämtlands tallskogar kontinuerligt utsatts för regelbundna virkesuttag. I landet finns bara ett begränsat antal fragment tallurskog kvar och då ofta av små arealer. I Källberget - Storberget har påverkansgraden efter dimensionsavverkningarna varit förhållandevis marginell och idag finns 300-åriga

tallöverståndare, sparsamt till måttligt med stående och liggande död ved av tall. Trots tidigare påverkan finns en tillräcklig stor strukturell variation för att med riktade restaureringsåtgärder bevara men även förstärka området ytterligare i återskapandet av en framtida flerskiktad tallskog.

För närvarande förekommer minst 19 rödlistade arter i området. Många av dessa arter är knutna till död liggande tallved. Bland dessa arter finns den akut hotade kritporingen *Antrodia crassa* CR*, sårbara arter som fläckporing VU*, laxgröppa *Ceraceomerulius albostramineus* VU*, gräddporing VU* samt den missgynnade dvärgbägarlaven NT*. Dessa arter är funna på ett flertal lågor i området.

I området finns också över Slutna granbestånd med höga naturvärden kopplade till både löv och gran. Sammantaget är merparten av funna rödlistade arter hittade i dessa granbestånd, företrädesvis rödlistade kryptogamer men delområdena är även värdefulla livsmiljöer för olika hackspettsarter. Det föreslagna naturreservatet har även ett stort zoologiskt värde genom den äldre skogens speciella livsmiljö för främst fågelfauna och vedlevande insekter.

Området är ett bidrag till det europeiska nätverket "Natura 2000" på grund av den prioriterade naturtypen *Västlig taiga* (9010), *Örtrik granskog* (9050) samt *Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn* (7140). Naturtyperna definieras enligt EU:s habitatdirektiv och objektet omfattas därför av MB 7 Kap 28-29 §§ samt Förordnande om områdesskydd 16-20 §§. Länsstyrelsen har därmed ett ansvar enligt detta direktiv att säkerställa att gynnsam bevarandestatus bibehålls eller återställs för utpekade livsmiljöer och arter. Området har stor betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden i regionen och Länsstyrelsen gör bedömningen att områdets naturkvaliteter endast kan bevaras genom att det undantas från skogsbruk och andra arbetsföretag som kan påverka mark, flora och fauna.

*Förkortningar för rödlistans olika hotkategorier enligt Artdatabanken:
CR = akut hotad, EN = starkt hotad, VU = sårbar, NT = missgynnad

Naturvärde på beståndsnivå

Ett område kan ha högt naturvärde på beståndsnivå utan att alla skogsbiologiska bevarandevärden är höga. Andelen värdekärna/utvecklingsmark är bedömd till 40/60. Detta inkluderar både gran- och tallbiotoperna i området. Även om området är relativt hårt genomhugget är det höga trädåldrar, olikåldrighet och skiktning samt betydelsefulla nyckelelement som utgör de viktigaste kriterierna för de olika värdekärnornas bedömning. Den relativt stora mängden funna rödlistade arter höjer det skogsbiologiska bevarandevärdet.

Funktionalitet

Ett enskilt områdes långsiktiga funktionalitet beror både på interna beståndsfaktorer och på värdekärnornas läge i landskapet. Området ligger inte inom någon av länsstyrelsens utpekade värdestrakter och skogarna i omgivningen avviker klart från värdekärnornas utseende vilket försvårar individutbytet mellan olika populationer. Bedömningen med avseende på ekologisk konnektivitet anses därför vara mindre god. Dock bidrar områdets form och storlek till att höja bevarandevärdet.

Prioriterade skogsmiljöer

Större urskogsartade skogar är en av länets prioriterade naturtyper enligt ”Strategi för formellt skydd av skog i Jämtlands län” och objektet med en totalareal på 220 hektar platsar gott och väl in i denna kategori.

Riksintresseområden enligt 3 och 4 kap, MB

Hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap, MB behandlar nyttjandeintressen när det gäller mark och vatten. Naturreseptatet ligger inom ett intresseområde för rennäring som kärnområde särskilt viktigt för vinterbete. Sådana viktiga mark och vattenområden ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra rennäringens bedrivande. Jijnjevaerie och Raedtievaeries samebyar nyttjar området för vinterbete för ren. I nära anslutning till reservatet finns även en flyttled och arbetshage som nyttjas av samebyarna. Länsstyrelsen bedömer att bildande av naturreseptat inte påverkar samebyarnas nyttjandeintresse negativt.

Hotbild

Uppenbarligen har delar av området med relativt jämna mellanrum utsatts för naturliga bränder. Frånvaron och förhindrandet av naturliga bränder är ett hot mot nuvarande och framtida bevarandestatus i dessa delar. Granens fortsatta invandring med efterföljande vegetationsförändringar utgör ytterligare ett hot mot ett bibehållande av naturtypen genom svårigheten för tall att förnyra sig. Frånvaron av brand och granens konkurrenskraft är inte bara ett hot mot utvecklingen av flerskiktade tallskogar utan förhindrar även etableringen av nya lövsuccessioner. Ytterligare ett hot mot tall- och lövförnygringar är det kraftiga betet från älg.

Skogsbruk i eller i anslutning till området är dock det största hotet eftersom det innebär att värdefulla element och strukturer, såsom gamla träd och död ved, försvinner. Avverkning i närheten av området kan leda till kanteffekter, d.v.s. att skogen öppnas upp för sol och vind varvid arter som är känsliga för uttorkning får en sämre livsmiljö. Avverkningar och virkeshantering med tunga fordon, liksom markberedning, vägbyggen och dikning, kan även leda till förändrade markförhållanden samt förändrad hydrologi.

Natura 2000

Tabell 1. Ingående naturtyper enligt EU:s habitatdirektiv

Kod	Naturtyp	Areal
9010*	Västlig taiga	194 ha
	Tallskog	188 ha
	Granskog	6 ha
9050	Örtrik granskog	2,2 ha
7140	Fattiga och intermediära kärr	8,8 ha

* = Prioriterad naturtyp

Arealangivelserna i tabellen ovan är en grov uppskattning. Framtida basinventeringsinsatser samt löpande naturtypskartering (KNAS) i området kommer att kunna justera dessa arealuppgifter.

Tabell 2. Ingående arter enligt fågeldirektivet.

Kod	Art
A104	Järpe <i>Bonasa bonasia</i>
A108	Tjäder <i>Tetrao urogallus</i>
A236	Spillkråka <i>Dryocopus martius</i>
A241	Tretåig hackspett <i>Picoides tridactylus</i>

Ärendets beredning

Områdets naturvärden uppmärksammades i samband med skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering 1994. Inom det föreslagna reservatsområdet är cirka 61 ha klassat som nyckelbiotop och cirka 3 ha som objekt men naturvärde. Det aktuella området inventerades av länsstyrelsen under år 2000. Området har av länsstyrelsen även föreslagits att ingå i nätverket Natura 2000 (EU:s nätverk av skyddsvärda områden).

Inskränkningar och föreskrifter

För att tillgodose syftet med naturreservatet förordnar länsstyrelsen i enlighet med 7 kap. 5-6 § och 30 § miljöbalken att följande skall gälla i reservatet.

Nedan angivna inskränkningar och föreskrifter under A, B och C ska inte utgöra hinder för reservatsförvaltaren att utföra den tillsyn, skötsel och uppföljning som ska genomföras enligt till beslutet hörande skötselplan. Särskilt skäl för att medge dispens från föreskrifterna kan även gälla naturvetenskapliga undersökningar, exempelvis i samband med uppföljning av bevarandestatus enligt EU:s habitatdirektiv.

Nedanstående föreskrifter utgör inte något hinder för Jijnjevaerie och Raedtievaeries sameby att utnyttja sedvanerätten i området med avseende på bete eller nyttjandet av intilliggande flyttled och arbetsbage.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att förfoga över mark- och vattenområden inom reservatet

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. Uppföra ny byggnad.
2. Anlägga väg eller parkeringsplats
3. Anlägga mast, luft- eller markledning
4. Bedriva täkt av berg, sten, grus eller torv, borra, spränga, gräva, schakta, utfylla eller tippa
5. Dika, dämna eller vidta vattenreglering
6. Fälla växande eller döda träd, ta bort eller upparbeta vindfällen/död ved i syfte att elda
7. Plantera in för trakten främmande växt- eller djurarter
8. Framföra motordrivet fordon i terräng
9. Upplåta området för militär verksamhet.
10. Placera ut saltstenar i anslutning till källor och fuktig-blöt mark

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att:

12. Jaga bäver, riva bäverdammar eller bäverhyddor
13. Sprida ut kalk på land eller vatten
14. Uppföra nya älgstorn
15. Anlägga skoterled

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen:

1. Utmärkning och information om reservatet
2. Anläggande av informationstavla och parkeringsplats på plats som anges i fastställd skötselplan.
3. Undersökningar av växt- och djursamhällen och andra naturförhållanden som ett led i uppföljningen av syfte och bevarandemål med naturreservatet. Detta kan exempelvis innebära uppsättning av insektsfällor och tagande av kollekt för artbestämning i laboratorium.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt).

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det förbjudet att:

1. Elda, förutom på eventuellt särskilt angivna platser
2. Fånga, störa eller skada däggdjur, fåglar, grod- och kräldjur, liksom att skada deras bo och lekplatser eller samla ägg
3. Klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig närmare rovfågelbo, lya eller gryt än 100 m
4. Göra åverkan på mark, block eller växtlighet, torrträd eller annan död ved
5. Plocka och samla in naturprodukter (tex. vedsvampar, lavar och mossor) med undantag för bär och matsvamp
6. Insamla evertebrater, t.ex. skalbaggar och landmollusker
7. Framföra motordrivet fordon i terräng inom hela området
8. Utan Länsstyrelsens tillstånd bedriva såväl kommersiell som icke kommersiell organiserad verksamhet, exempelvis idrottsarrangemang, turistverksamhet, jaktprov, besök av stora grupper, återkommande evenemang etc. Syftet är att motverka skada på naturmiljön. Tillståndsplikten omfattar inte grupper med färre än 15 deltagare som endast ägnar sig åt traditionell vandring eller turäkning vid enstaka tillfällen.

Punkt C2 utgör inget hinder för utövande av jakt, förutom jakt på bäver. Punkt C7 utgör inte något hinder för att på fastmark transportera fälld älg eller björn med fordon. Detta förutsätter att fordon med lågt marktryck används samt att kortast lämpligaste körstråk ur markskadesynpunkt för uttransport väljs.

Annan lagstiftning

Länsstyrelsen påminner om att verksamheter eller åtgärder kan kräva tillstånd även enligt annan lagstiftning.

Skötsel och förvaltning

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken (SFS 1998:1252) fastställer länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen (bilaga 3).

Föreskrifternas ikraftträdande

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap, 30 § MB träder i kraft omedelbart från och med datum för beslut.

Brand

Naturligt uppkommen brand inom reservatet skall få brinna fritt. Släckning skall dock utföras av räddningstjänsten när risk finns för spridning av elden till marker som gränsar till reservatet. Stora delar av skogen i och kring Källberget - Storberget är starkt brandpräglad. Grandominerade skogar av frisk blåbärsristyp har dock berörts mer sporadiskt av brand. Det mest påtagligt brandpräglade området utgörs av reservatets centrala och norra delar. För att bevara den brandpräglade karaktären är det viktigt att området återigen får utsättas för brand så att viktiga tallstrukturer kontinuerligt bibehålls för brandgynnade arter. Detta under förutsättning att åtgärden kan ske utan att andra naturvårds- eller friluftslivsintressen äventyras. Angående riktlinjer, planering och uppföljning av brand se vidare i bifogad skötselplan.

För att åtgärda släckningsinsatser om en spontan brand skulle uppstå i eller utanför området skall en släcknings- och bränningsplan ha upprättats av förvaltaren i ett tidigt skede i samråd med den lokala räddningstjänsten. Förvaltaren ansvarar dock för att en sådan bränningsplan utarbetas med lämplig kartsnitt och med brandekologiskt väl underbyggda rekommendationer angående begränsningslinjer, släckningsmetoder, kritiska geografiska lägen med mera. Här anges noga var en spontan brand kan få brinna och där släckningsmetoderna bör vara så skonsamma som möjligt under förutsättning att fara för annans egendom ej äventyras.

Jakt

Under pågående jakt i reservatet skall jakträttsinnehavaren följa gällande lagar och förordningar rörande jakt samt övriga för naturreservatet gällande föreskrifter. För att upplysa allmänheten om pågående jakt skall anslag om detta sättas upp på befintlig informationstavla.

Yttrande från remissinstanser

Länsstyrelsen eftersträvar så stor delaktighet och förankring som möjligt inför reservatsbildning. Strömsunds kommun och Skogsstyrelsen är bland de remissinstanser som svarat på utsänt *förslag till beslut* och inte haft något att erinra. Länsstyrelsens rennäringsfunktion har i sitt remissyttrande påpekat att samebyarna Jijnjevaerie och Raedtievaeries nyttjanderätt i området måste klargöras i beslutet.

Kungörelse

Kungörelsedelgivning skall ske enligt 17 § delgivningslagen

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet (bilaga 7).

I handläggningen av detta ärende har förutom undertecknade även naturförvaltningsfunktionen, naturskyddschef Håkan Attergaard, länsantikvarie Lillian Rathje samt samhällsplanering och boende deltagit.

I detta ärende beslutade vikarierande landshövding Uno Svaleryd och naturvårdshandläggare Göran Eriksson var föredragande

Uno Svaleryd
Vik. landshövding

Göran Eriksson
Naturvårdshandläggare

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Översiktskarta
3. Skötselplan
4. Skötselplankarta
5. Indelningskarta med kategorier enligt EU:s habitatdirektiv för Natura 2000
6. Artlista
7. Hur man överklagar

Sändlista

Björn Häggdalen, Solberg 325, 830 70 Hammerdal
Statens Naturvårdsverk, Vallhallavägen 195, 106 48 Stockholm (3 ex)
Strömsunds kommun, Storgatan 19, 833 33 Strömsund
Lantmäterimyndigheten Jämtlands län, Box 366, 831 25 Östersund
Skogsstyrelsen, Storgatan 14, 833 35 Strömsund
Skogsstyrelsen, Region Mitt, Köpmantorget 2B, 82683 Söderhamn
Boverket, Box 534, 371 23 Kalskrona
Vägverket, Region Mitt, Box 186, 871 24 Härnösand
Jämtland-Härjedalens Naturvårdsförbund, AnnKristin Holmberg, Vike 1735,
835 91 Krokomb
Östersundsposten, Box 124, 83 122 Östersund
Länstidningen, 831 89 Östersund
Naturskydd (5 ex.)